

3. Кондаков И.М., Сухарев А.В. Методологические основания зарубежных теорий профессионального развития // Вопросы психологии. – 1989. – №5. – С. 158-164.
4. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 232 с.

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Третякова Т.М. (Київ)

Оскільки об'єктивний матеріальний світ є всебічно взаємозв'язаний, то й всі науки, які його вивчають, теж у певній мірі мають бути пов'язані між собою.

Свідомі взаємозв'язані знання впливають на розвиток практичної трудової діяльності людини. В цілому це посилює процес виховання всіх рис людини. Нині не існує такої науки, яка б розвивалась ізольовано, не спираючись на дослідження інших наук. Власне, «завдання науки заключається в тому, щоб видимий, що виступає на поверхні явищ рух, привести до дійсного внутрішнього руху». І провідна роль в здійсненні цього процесу належить вчителю, внаслідок реалізації міжпредметних зв'язків на уроках.

Державний стандарт загальної середньої освіти зазначає, що головна мета освітньої галузі полягає в розвитку учнів засобами навчальних предметів, формуванні наукового світогляду і критичного мислення учнів завдяки засвоєнню ними основних понять, законів і закономірностей природничих наук, методів наукового пізнання, опанування ними екологічної культури життєдіяльності людини в довкіллі, вироблення умінь застосувати набуті знання і приймати виважені рішення щодо природокористування. Відповідно до цієї мети в учнів формується система знань з основ природничих наук, необхідна для адекватного світосприйняття та уявлення про сучасну природничо-наукову картину світу; вони опановують науковий стиль мислення, усвідомлюють способи діяльності та ціннісні орієнтації, що дають змогу зрозуміти наукові основи сучасного виробництва, техніки і технологій, безпечно жити у сучасному високотехнологічному суспільстві і цивілізовано взаємодіяти з природним середовищем.[2].

Сучасна дидактика вимагає від учителів активно і цілеспрямовано реалізовувати міжпредметні зв'язки. Проте, як засвідчує шкільна практика, під час вивчення дисциплін в основній школі, міжпредметні зв'язки поки що здійснюються недостатньо. Дуже часто на практиці вчитель відчуває затруднення і головною причиною цього є відсутність достатньої кількості методичних рекомендацій по реалізації міжпредметних зв'язків в конкретних навчальних темах і курсах. Планування уроків з використанням міжпредметних зв'язків дозволяє компенсувати недоліки підручників, поглибити знання учнів, активізувати навчальну діяльність.

Міжпредметні зв'язки реалізуються поетапно. На першому етапі слід визначити ті аспекти, над якими доцільно працювати найближчим часом і в перспективі. Не слід прагнути відразу охопити всі сторони проблеми; треба вводити її в навчальний процес поступово.

Успішну реалізацію міжпредметних зв'язків визначають цілеспрямованість і узгодженість дій усіх учителів. Основні питання теорії і практики міжпредметних зв'язків доцільно обговорювати на засіданнях педагогічної ради,

нарадах, де виробляється єдиний підхід, окреслюються напрями роботи педагогічного колективу з даної проблеми.[4].

Міжпредметні зв'язки виконують у навчанні біології ряд функцій: методологічну, світоглядну, освітню, розвиваючу та конструктивну.

В методиці виділяють три рівня міжпредметних зв'язків шкільної біології: теоретичний, емпіричний, практичний.

Для всебічної характеристики поняття «міжпредметні зв'язки» істотне значення має їх класифікація. Відомі класифікації за структурними елементами навчальних предметів (К.П. Корольова), за змістом навчального матеріалу (В.М.Федорова, Д.М. Кірюшкін), за метою використання суміжних знань (Н.М. Черкес-Заде), за видами знань (Л.П. Вороніна).

Для практичної реалізації міжпредметних зв'язків виникає потреба враховувати взаємне розташування в часі вивчення навчального матеріалу. Це зумовило класифікацію міжпредметних зв'язків за часовою ознакою. Вона має такий вигляд:

1) попередні зв'язки, коли у процесі навчання використовують матеріал, уже відомий учням з попередніх уроків. Наприклад, під час вивчення законів діалектики учитель ілюструє їх, спираючись на знання учнів з фізики, хімії, біології та інших дисциплін;

2) супутні, коли розглядаючи певне питання, використовують матеріал суміжного предмета, що вивчається в той же час;

3) перспективні, коли для пояснення певного положення чи факту необхідні знання, яких учні набудуть пізніше, під час вивчення певних предметів.

Шляхи здійснення міжпредметних зв'язків:

1. Використання знань, одержаних при вивченні інших дисциплін;

2. Виконання комплексних експериментальних робіт;

В цій діяльності суть міжпредметних зв'язків полягає не стільки у взаємному використанні одними предметами навчальної інформації інших навчальних предметів, скільки у встановленні зв'язків між навчальними дисциплінами, які забезпечують формування в свідомості учнів спільних синтезованих експериментальних умінь. Це складний та довготривалий процес, який вимагає і часу і планомірної роботи. На це повинна бути спрямована вся система лабораторно-практичних робіт природничо-математичних предметів. Потрібно враховувати можливості кожного з цих предметів у формуванні узагальненого експериментального уміння.

3.Проведення комплексних екскурсій;

Комплексні екскурсії проводяться за схожими темами кількох навчальних предметів. Наприклад, хімії, фізики, біології. Таке об'єднання дає можливість реалізувати принцип міжпредметних зв'язків і забезпечує ефективне розв'язання проблем, пов'язаних з організацією і проведенням екскурсій.

4.Узагальнююче повторення.

У зв'язку з тим, що розв'язування міжпредметних завдань вимагає включення знань теми (розділу) в нові зв'язки і відношення, використання знань суміжних дисциплін, то повторення проходить на більш високому рівні – міжпредметному рівні. Використання міжпредметних завдань при повторенні теми веде до необхідності визначення дидактичних вимог до підбору і складання задач для узагальнюючого уроку:

- зміст завдань повинен охоплювати основні структурні елементи знань теми (розділу);
- у процесі розв'язування завдань повинно відбуватися поглиблення змісту основних понять теми і розширення їх об'єму;
- зміст завдань повинен охоплювати різноманіття зв'язків між понят-

тими теми.

Аналіз змісту міжпредметних завдань дозволяє виявити зв'язки між поняттями: у процесі аналізу учні з'ясовують, які явища, процеси описані в завданні, як вони пов'язані між собою, які ознаки поняття вивчались на уроках фізики, біології, географії, природознавства. Крім того, аналіз змісту міжпредметних завдань дозволяє відновити знання, засвоєні раніше при вивченні суміжних предметів, забезпечує необхідну базу для ознайомлення з вихідними поняттями. Учні звикають розглядати явища природи з позиції різних наук.

На сьогоднішній день важко знайти хоча б один навчальний предмет, який би не впливав на процес навчання біології. Використання такого впливу, врахування взаємного зв'язку і активне включення його в роботу, дозволяє суттєво покращити навчальний процес з біології

Література

1. Гриценко Л., Гриценко Н. Біологічна і медична фізика//Фізика та астрономія в школі, №6, 2006.- с.25-28.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. - №5. - 20 січня 2004.
3. Ильченко В.Р. Формирование естественно - научного миропонимания школьников. - М.: Просвещение, 1993.- 192с.
4. Мороз І.В., Степанюк А.В., Гончар О.Д. та ін. Загальна методика навчання біології. - К.: Либідь, 2006.-592с.

ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕТИКИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Троцька О.С. (Тернопіль)

Переорієнтація світоглядних позицій у ХХІ ст., значні втрати етичних, духовних, екологічних цінностей у суспільстві вимагають удосконалення шляхів формування у молодого покоління якісно нового системного мислення на основі законів екоетики, розумової та вольової активності, високого рівня екологічної свідомості. Такі вимоги стоять в державних національних програмах "Освіта" ("Україна ХХІ століття"), законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності", "Концепції громадянського виховання", "Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст.", "Концепції екологічної освіти України".

Метою статті є розкрити теоретичні основи екоетичного виховання учнів старшого шкільного віку, обґрунтувати доцільність введення у програму загальноосвітньої школи тем еко(біо)етичного змісту з метою виховання у учнів ставлення до природи як найвищої цінності.

Методологічні засади екоетичного виховання школярів детермінуються положеннями екологічної та біологічної етики та ґрунтуються на принципах:

- екобіоцентризму - проявляється у визнанні природи найвищою цінністю, а її права - пріоритетними, вимагає шанобливого, благоговійного ставлення до всіх елементів екосистем;
- загартування - залучення учнів до ситуацій, які потребують вольового зусилля для подолання негативного впливу на природу, вироблення рефлексійної позиції;